

LNB PRESES APSKATS
18-12-2020

Sagatavoja:
INFORMĀCIJAS PAKALPOJUMU UN SBA NODAĻA
UZZIŅU UN INFORMĀCIJAS CENTRS

«Nav jābaidās kultūras jomā izmantot tehnoloģijas
tradicionālo vērtību interpretēšanā.»

Juris Binde

Kā digitālās iespējas var izmantot kultūras tradīciju saglabāšanai un popularizēšanai?

NAURIS PUNTULIS

KULTŪRAS MINISTRS

Kultūras tradīciju sekmīgas
saglabāšanas un attīstīšanas
priekšnosacījums ir aktīva
sabiedrības iesaiste to kopša-
nā, un tā nav pilnvērtīgi iespēja-
ma bez cilvēku nepastarpinātas

fiziskas klātbūtnes. Piemēram, pandēmijas ierobežošanas nolūkos
noteiktie drošības pasākumi diemžēl ir gandrīz pilnībā apstādināju-
ši Dziesmu un deju svētku kopienas darbību, un digitālās tehnoloģi-
jas, kas šobrīd aktīvi tiek izmantotas koru un deju kolektīvu darbā,
tomēr nespēj aizstāt klātienē mēģinājumus.

Taču tas nenozīmē, ka tradīciju kopšana ir nesavietojama ar
digitālajām tehnoloģijām, gluži otrādi – pēc KM ierosmes īstenotajā
VKKF programmā *Kultūras piedāvājums digitālajā vidē* tika
saņemti daudzi inovatīvi projekti, kuru mērķis ir padarīt kultūras
mantojumu pieejamu arī digitālajā vidē, piemēram, ar VKKF
atbalstu taps digitālā latviešu cimdu karte. Pēdējo gadu laikā
daudz paveikts arī kultūras mantojuma digitalizācijā, tiešsaistē
padarot pieejamus laikrakstus, grāmatas, filmas un muzeju priekš-
metus. Nākamais solis ir nodrošināt kultūras mantojuma bagātību
plašāku pieejamību sabiedrībai un veidot kvalitatīvus kultūras
saturs pakalpojumus gan plašai sabiedrībai, gan specifiskam
lietojumam.

Avots: Diena

Datums: 09.12.2020

Kļūdas, kas palīdz mācīties

Kopš 2018. gada septembra Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta Mākslīgā intelekta laboratorijā (LU MII AiLab) tiek veidots Latviešu valodas apguvēju korpusi. Kas tas ir un ko ar to var iesākt, jautāju projekta vadītājam, institūta vadosaļai pētniecei ILZEI AUZIŅAI.

LINDA KUSIŅA-ŠULCE

Korpusā tiek iekļauti to Latvijas augstākajās mācību iestādēs studējošo ārvalstnieku darbi, kas latviešu valodu apgūst kā svešvalodu pirmo vai otro semestri. Paredzams, ka jaunais korpus, kuru veidos aptuveni tūkstoš studentu darbi, kļūs par bāzi latviešu valodas apguves īpatnību izpētei, kvantitatīvai un kvalitatīvai valodas apguvēju pielauto kļūdu analīzei. Nākotnē uz tā pamata, ņemot vērā apguvēju kļūdas un dzimtās valodas ietekmi, tiks izstrādāti metodiskie materiāli valodas apguvei.

Ilze, saki, lūdzu, kas ir valodas korpusi? Pati studēju filoloģiju, taču šī joma tika maz pieminēta...

I. Auziņa: Ja pavisam vienkārši, valodas korpusi ir strukturēti tekstu vai atšifrētas runas ierakstu kopums – tajā var būt gan teksti, gan runa, un tas paredzēts lingvistiskai analīzei un valodas tehnoloģiju izstrādei. Atkarībā no izmantošanas mērķa un iekļautajiem datiem, tie var būt ļoti dažādi – teksti, runas korpusi, vispārīgs korpus, kas mēģina raksturot valodu, kāda tā ir konkrētā brīdī, teiksim, Līdzsvarotais mūsdienu latviešu valodas korpus, kas parāda, kā attīstījusies latviešu valoda, sākot no 20. gs. 90. gadiem. Var būt arī specializētie korpusi atkarībā no tā, kas interesē pētniekus. Viens no senākajiem korpusiem, ko Mākslīgā intelekta laboratorijā sākām veidot, ir Latviešu valodas seno tekstu korpus, kurā iekļauti teksti, kas tapuši 16., 17., 18. gadsimtā. Nesen veidojām Bērnu runas korpusu, kurā

TOMS GRINBERGS/LATVIJAS UNIVERSITĀTES PRESES CENTRS FOTO

Ilze Auziņa (trešā no kreisās) kopā ar Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta Mākslīgā intelekta laboratorijas kolēģiem Normundu Grūzīti, Gunu Rābanti-Bušu, Artūru Znotiņu, Robertu Darģi.

iekļāvām četru mazu bērnu runas ierakstus gandrīz gada garumā. Tāpat mums ir Latgaliešu rakstu korpusi. Ja man jāklasificē nozīmīguma ziņā, tad pirmais noteikti ir Līdzsvarotais mūsdienu latviešu tekstu korpus, kurā ir aptuveni desmit miljoni vārdlietojumu, bet tagad to paplašinām līdz simtiem miljoniem, un tad to var izmantot gan terminoloģijas izstrādei, gan valodas pētīšanai.

Zinu, ka politologi un žurnālisti diezgan plaši izmanto mūsu izveidoto Saimes sežu stenogrammu korpusu – tajā apkopotas runas no 5. līdz 12. Saeimai. Vēl pie nozīmīgākajiem jāmin Latviešu runas korpusi; 2012. gadā kopā ar uzņēmumiem "Tilde" un LETA izveidojām atpazīšanas tekstu runas korpusu – tas bija pamats runas tehnoloģiju izveidei.

Sadarbībā ar Gaiļezera Rīgas Austrumu klīnisko universitātes slimnīcu veidojam diezgan specializētu runas korpusu un runas atpazīšanas izpētes sistēmu – tā paredzēta radiologiem, ārstiem, kas diktē epikrizes.

Simt miljoni vārdlietojumu? Laiku pa laikam nākas klausīties, ka latviešu valoda ir trūcīga...

Protams, vārdlietojumu skaits atšķiras no vārdu skaita – tajā uzskaitām visas vārdformas, kādās katrs

vārds tiek lietots. Bet par latviešu valodas nabadzību, protams, tā ir nepatiesība – jāattīsta pašam sava valoda, tad arī varēs izteikties.

Vai varat pastāstīt, kā radās doma tieši par šo konkrēto valodas korpusu, kas veidojas, kā saprotu, no latviešu valodu apguvēju ārvalstu studentu izplatītajām kļūdām?

Skatoties globāli, korpusi valodu, īpaši angļu valodas, apguvē kļuvuši populāri ap gadsimtu miju, un mācību materiāli tiek pielāgoti apguvēja dzimtajai valodai, jo pierādīts, ka valodas apguves kļūdas atšķiras. Tas pats attiecas uz latviešu valodu – ja apguvējs pārstāv kādu no slāvu valodām, kurās nav garo patskaņu un divskaņu, tad kļūdas būs citādas nekā cilvēkiem, kam, piemēram, dzimtā valoda ir angļu – tajā nav tik bagātīga locījumu klāsta, atšķiras vārdu saskaņošanas teikuma. Tādēļ arī apguves metodika atšķirsies.

Latvijā pirmā korpusu latviešu valodas apguvei veidoja Inga Kaija, tobrīd vēl Znotiņa, savā 2017. gada promocijas darbā "Otrās baltu valodas apguvēju korpusi: izveides metodoloģija un lietojuma iespējas" viņa apkopoja tekstus, kurus augstskolā apgūst latviešu studenti, kuri mācās lietuviešu valodu, un

otrādi – un šajos tekstos arī tika marķētas valodas kļūdas.

Tad mēs, sadarbojoties ar Latviešu valodas aģentūru, iesaistījāmies pētījumā "Latviešu valodas prasmes kvalitāte: valsts valodas prasmes pārbaudes rezultāti"; 2016./2017. gadā apkopojām 900 valsts valodas prasmes pārbaudes kārtotāju darbus, un tie tika dažādi grupēti un atlasīti, teiksim, atbilstoši tam, kāds ir iegūtais valodas prasmes līmenis, kāda ir dzimtā valoda, un tālāk tekstos tika marķētas un analizētas biežāk pielautās kļūdas.

Sapratām, ka tas ir ļoti noderīgs materiāls, jo šādi rodas izplatītāko kļūdu klasifikācija un var analizēt, kā tās ietekmē dzimtā valoda. Pēc tam radās ideja pakatīties, kā savus pirmos darbus raksta tie studenti, kuri latviešu valodu apgūst augstskolā. Jo valsts valodas pārbaudījumu pārsvarā kārtu cilvēki, kam dzimtā ir slāvu valoda, bet tie, kas studē Latvijā un vienu līdz divus semestrus apgūst latviešu valodu, ir arī ļoti atšķirīgu dzimto valodu – gan vācu, gan angļu, gan arābu un citām. Ja runājam par mērķi, kāds mums ir, veidojot tieši ārvalstnieku kļūdu pētījumu, tad tas ir nodrošināt datus balstīti mācību materiālu izstrādi. Līdzīgs korpusi izveidots Gēteborgas universitātē.

Tas varētu būt ļoti noderīgi, jo – gan pirms pāris gadiem – esmu dzirdējusi no pasniedzējiem, kas māca latviešu valodu cittautiešiem, ka mācību materiāli nav īsti piemēroti latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanai.

Domāju, ka pēdējos gados tapušie materiāli jau ņem vērā arī to, ko var iemācīties, sākot valodas apguvi no nulles, un kas jāatstāj uz nākamā posma. Tagad arvien mērķtiecīgāk tiek veidoti materiāli latviešu valodas kā svešvalodas apguvei. Tiek arī organizēti kursi bēgļiem, patvēruma meklētājiem – skaidrs, ka darbā ar viņiem jābūt pavisam citai pieejai.

Kāpēc projektu īsteno tieši Matemātikas un informātikas institūts? Intuitīvi šķīstu, ka ar valodas pētniecību un mācīšanas metodikām būtu jānodarbojas valodniekiem...

Mākslīgā intelekta laboratorija dibināta 1992. gadā, un patiesībā mēs esam starpdisciplināra pētnieku grupa – gan valodnieces, gan datorzinātnieki, apmēram puse uz pusi. Mēs šeit esam vismaz četras filoloģijas doktoras. MII jau vairāk nekā 25 gadus nodarbojas ar latviešu valodas resursu uzkrāšanu un apstrādi, tas ir – dabiskās valodas uzkrāšanu un mašīnmācīšanos. Arī "Tēzauris" jau kopš 2003. gada top mūsu laboratorijā.

Saprotu, ka projekts noslēgsies tikai nākamā gada vasaras beigās, tomēr – vai jau iespējams izdarīt kādus pirmos secinājumus?

Jā, var identificēt katras grupas raksturīgās kļūdas – vācieši, piemēram, lietvārdus vismaz sākumā raksta ar lielajiem burtiem, pavisam citādi veido teikumus, cenšas apstāklvārdus atdalīt ar komatiem. Tāpat arī var secināt, kāds ir katrai augstskolai raksturīgais kopīgu vārdu krājums, kas ļoti atšķiras atkarībā no apgūstamās specialitātes. Bet ar vispārējiem secinājumiem vēl jāpagaida.

Vienīgā LATVIJĀ
abonejamā grāmatu sērija
VAKARA ROMĀNS

24% Laba dāvana!

12 romāni

52,20 EUR*
41,99 EUR
* Mazumtirdzniecības cena

Abonē
pastā, 67096388, LA.LV

Avots: Latvijas Avīze

Datums: 15.12.2020

LIEPĀJAS UNIVERSITĀTES

(LiepU) un Ventspils Augstskolas pētnieki ir izstrādājuši lietotni, kas paredzēta latviešu zinātnes valodas vienotai lietošanai, agentūru LETA informēja LiepU sabiedrisko attiecību speciāliste Simona Laiveniece. Digitālā datubāze *Zinātnes valoda* ir pieejama gan tīmeklī, gan viedtālrunī – www.zinatnesvaloda.lv. Tā noderēs zinātnisko tekstu rakstīšanā un tekstveidē, jo paredzēta plašam lietotāju lokam – no skolēna un studenta līdz doktorantam un zinātniekam.

S. Laiveniece norāda, ka datubāzi veido trīs daļas. Pirmkārt, tajā atrodami zinātnisko rakstveida tekstu apraksti trijos līmeņos – skola, augstskola un pētniecība. Izveidots arī glosārijs, kurā skaidroti termini un jēdzieni, kas lietoti zinātnisko tekstu aprakstos. Tāpat datubāze piedāvā iepazīt standartizētu frāžu paraugus, kas sakārtoti un klasificēti atbilstoši zinātniskā teksta struktūrai (ievadam, pamatdaļai, nobeigumam) un izmantojami teksta vienību sasaistei un atsauču veidošanai.

Digitālās datubāzes izstrādātāji stāsta, ka skolēniem

digitālā datubāze palīdzēs labāk saprast, kā rakstīt tādus zinātniskā teksta veidus kā referāts, anotācija, tēze, konspекts, argumentētā eseja, kopsavilkums, arī skolēna zinātniski pētnieciskais darbs. Katra teksta veida apraksts ietver tā nosaukuma tulkojumu angļu, krievu un vācu valodā, koncentrētu teksta veida skaidrojumu, kā arī izvērstu tā struktūras raksturojumu. Aprakstu papildina norādes par literatūru, kur var atrast plašāku informāciju par konkrēto tekstu.

Datubāzes glosārija sadaļa noderēs tiem, kas vēlas vairāk iedziļināties zinātnes valodas specifikā. Tajā skaidroti zinātnisko tekstu veidu aprakstos lietotie termini un jēdzieni, piemēram, bibliogrāfiskā atsauce, hipotēze, parafrāze, pētījuma objekts, plaģiāts un daudzi citi.

Savukārt datubāzē apkopotās latviešu zinātnes valodā bieži lietotas frāzes būs noderīgas, rakstot plašākus zinātniskos tekstus. Frāzes atlasītas, analizējot tekstu korpusu, kurā kopumā ir 3 344 265 vārdformas un kurā iekļauti latviešu zinātniskie raksti dažādās zinātņu nozarēs, kas publicēti laikā no 2008. līdz 2018. gadam un ir brīvi pieejami tiešsaistē. ●

Avots: Diena

Datums: 11.12.2020

Bibliotekāres padoms vajadzīgs visu laiku

IEVA VILMANE

Blīdenes pagasta bibliotēkā bērnu un jauniešu stūrītis papildināts ar diviem jauniem, košiem divāniem.

Bibliotēkas vadītāja Vineta Sproģe jau kādu laiku vēlējas nopirkt jauniešiem piemērotas mēbeles, jo līdz šim vairāk gadāts par visjaunāko lasītāju ērtībām, — viņiem ir, kur skirstīt grāmatas un spēlēt. Bibliotekāres nodoms īstenojās, lai gan šogad budžetā neparedzēja naudu mēbeļu iegādei. V. Sproģe atklāj: pirkumu atļāvēs tādej, ka viņa profesionāli pilnveidojas par privātiem līdzekļiem vai projektu atbalstu.

V. Sproģe cer, ka skolēniem patiks omulīgi iekārtotā stūrīša jaunums. Pirms koronavīrusa pandēmijas skolēni bibliotēkā labprāt spēlējās, pildīja mājasdarbus, sarunājās, reizēm viņiem tur noorganizēja stundu vai mācību pasākumu. Šajā pavasarī un rudenī pieaugušajiem pirmo reizi bija bērni jāattur no publiskām vietām un pasākumiem. Pavasarī blīdenieki bija ļoti piesardzīgi, jo lipīgo infekciju konstatēja arī kādam viņu pagasta iedzīvotājam.

Iepriekš nepiedzīvota realitāte atspoguļojas Blīdenes bibliotēkas ikgadējā statistikā. "Šogad bērni bibliotēkā ienāca

336 reizes, citos gados — biežāk nekā 900 reizi," saka V. Sproģe un piebilst: krass apmeklētāju skaita kritums vērojams arī citās vecuma grupās. Sociālās distancēšanās laikā bibliotēka zaudējusi tos lasītājus, kas atnāca pāris reizi gadā vai vēl retāk.

Viscītīgākajiem lasītājiem jaunas grāmatas vajadzīgas ik nedēļu. "Esmu ļoti priecīga par blīdenieci Tatjanu Bangu. Viņa ir, iespējams, vecākā lasītāja visā Brocēnu un Saldus novadā — šonedēļ viņai paliks 99 gadi! Bangas kundze izvēlas latviešu autorus, jo ārzemju rakstnieku darbos esot pārāk sarežģīti vārdi un nosaukumi," bibliotekāre atklāj, kā cienijamā seniore meklē jaunu lasāmvielu.

Šogad Brocēnu novadā katrai lauku bibliotēkai piešķirti 3000 eiro jaunu izdevumu iegādei. Naudas pietiek, lai izdabātu vai katram lasītājam un iegādātos visu žanru jaunākos izdevumus. Zurnālu stendā ievēroju arī šuvēju ieteikto *Burdu* — izdevumu, kas Saldus novada bibliotēku jaunumu plauktos tikpat kā neredzu. Brocēnieki

pieļauj, ka drīzumā arī viņu pagastos izmantos to pašu formulu, ko bibliotēkām Saldus novadā, — grāmatu un preses iegādei atvēlēto summu noteiks deklarēto iedzīvotāju skaits. Tās dēļ brocēnieku jaunumu plaukti būs tukšāki.

V. Sproģei jautāju, pēc kuriem pakalpojumiem pieprasījums nav mazinājies arī pandēmijā. Viņa atbildēja, ka blīdeniekiem joprojām vajadzīgas bibliotekāres konsultācijas un klātbūtne, lai elektroniskajā vidē nokārtotu darīšanas ar valsts un pašvaldības iestādēm — iesniegtu slimības lapu vai gada ienākumu deklarāciju — vai izmantotu interneta banku.

"Kopumā rit ierastā dzīve, bet apmeklētāju gan ievērojami mazāk. Toties nu ir laiks pievērsties novadpētniecības materiālu meklēšanai un ieviešanai elektroniskajā kopkatalogā. Darbs samērā laikietilpīgs — jāizraksta visi atslēgas vārdi (vietu un organizāciju nosaukumi, apdzīvotie, cilvēku vārdi, publikāciju un fotogrāfiju autori). Man ļoti patik novadpētniecība, jo Blīdene ir mana dzimtā puse, taču kādu laiku ar to nebija saistības. Esmu noskaidrojusi, piemēram, ka 1989. gadā uzcēla kultūras namu, taču dokumentos norādām 1986. Interesantas atbildes atrodu arī par kolhozu

laikiem," bibliotekāre turpina.

Viņa internetā vēsta par vēl kādu jaunumu — līdz šī gada beigām bibliotēkā apskatāmas blīdenieka Oskara Baltiņa fantāziju tēlu grafikas. V. Sproģe uzskata, ka vislielāko izbrīnu rada tieši vietējo iedzīvotāju izstādes — kolekcijas, rokdarbu, fotogrāfiju un citu radošu darbu izlases —, jo atklāj ko jaunu par

cilvēkiem, kas dzīvo līdzās.

O. Baltiņa izstādi *Brīvbrīdis* biju redzējusi Saldus pilsētas bibliotēkā, tādēļ mani pārsteidza citi darbi — blīdenieka Edvīna Ābula radīti Stūru, Blīdenes, Remtes un Annenieku baznīcas akvareļi. Gleznas pieredzējušā autora ģimenei, taču jau pādsimt gadu glabājas vietējā bibliotēkā.

FOTOOBJEKTĪVA

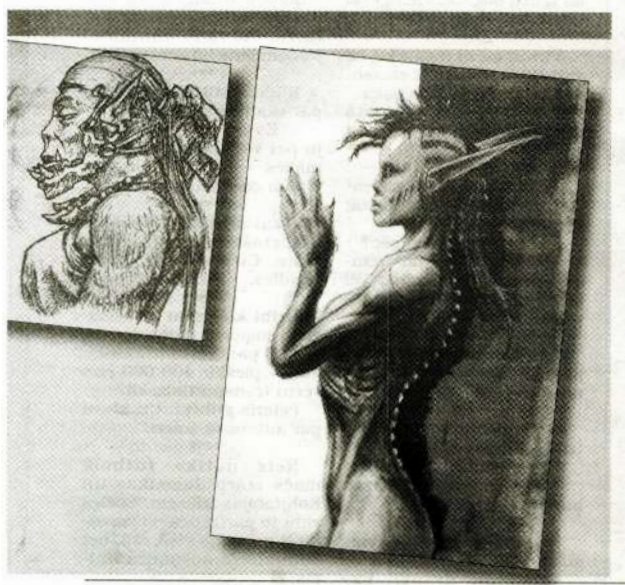
FANTĀZIJAS TĒLI izstādē *Brīvbrīdis*, to autors — blīdenieks Oskars Baltiņš. Līdz gada beigām zīmējumi apskatāmi Blīdenes pagasta bibliotēkā. Izstādes anotācija vēsta, ka viņš zīmē ik mīļu brīdi, turklāt laba esot arī piezīmju lapiņa un papīra strēmele. O. Baltiņš izstādē izlicis gan ar roku zīmētus darbus, gan ar 3D modelēšanas programmu tapušus attēlus.

Bibliotēkas Latvijā vienmēr rīkojušas izstādes, tādēļ tām aktuāli noskaidrot, kā to darīt virtuālajā vidē. V. Sproģe vērtīgus ieteikumus dzird jaunākajos Latvijas Nacionālās bibliotēkasursos par tiešsaistes pasākumu rīkošanu. "Mācāmies veidot afišas, fotografēšanas pamatus, jaunākās tendences digitālajās tehnoloģijās un citas noderīgas

tēmas. Kaut ko biju apguvusi pašmācības ceļā, tādēļ kopumā ir interesanti. Lauku bibliotēkai nav aprīkojuma, lai izveidotu virtuālu izstādi, taču tā var izmēģināt tiešsaistes pasākumus. Man patīktu tādu noorganizēt kopā ar Blīdenes pamatskolas skolēniem. Pagājušajā gadā mums bija ļoti laba sadarbība," bibliotekāre gandarīta. ■

Lasīšanas čempions ar daudzveidīgām interesēm

Salacgrīvas vidusskolas septītklasnieku **Adrianu GINTERU** gada laikā sanācis intervēt divreiz. Pērn ziemā tikāmies pēc tam, kad zēns kopā ar savu komandu bija izdevis pirmos skolas avīzes *Starpbrīdis* numurus. Toreiz vidusskolas direktore **Sannita Šlekone** ieteica aprunāties ar enerģisko puiku. – *Tas ir lieliski, ja skolēni paši nāk ar savām idejām, ir gatavi darboties, lai skolas ikdiena kļūtu vēl interesantāka*, – atzina direktore. Šoruden – vēl pirms septītklasniekiem nācās pāriet uz attālināto mācīšanos – ar Adrianu tikāmies otroreiz. Nu viņš līdztekus avīzes veidošanai bija ķēries arī pie raidījumu gatavošanas skolas radio. Tiesa, tagad ieraugot zēnu, pat apjuku, jo sarunbiedru vairs nepazīnu. Pusaudžiem gads ir ļoti ilgs laiks. **Adrians** krietni izstiepies garumā, kļuvis nopietnāks un šķietami pieaugušāks, bet aizrautība un vēlme darboties palikusi nemainīga. Un plašo interešu loks tikai audzis.

Adrianu avīzes veidošanai iedvesmoja viņa pirmā skolotāja **Lolita Valaņina**, kura savulaik kopā ar jauniešiem skolā veidoja īpašu izdevumu *Gliemežvāks*. – *Apdomāju, ka varbūt mēs varētu šo tradīciju atjaunot*, – idejas rašanos atceras jaunais redaktors. Sākumā abi ar māsiņu **Demetru Treiju** kā jokojoties pamēģinājuši izveidot savas avīzītes mājās, bet tad nolēmuši pie šīs lietas ķerties nopietnāk. Ja parasti pedagogi ir tie, kuri skubina un rosina skolēnus uz šādiem darbiem, tad šoreiz bija citādi. **Adrians** savu ieceri izstāstīja direktorei. – *Viņa piekrita, un tad es sāku veidot redakcijas komandu un plānot pirmo numuru*, – stāsta **Adrians**. Komandā iesaistījušās paša klasesbiedrenes, arī **Demetra**, kura mācās 8. klasē, vēl viena astotklasniece. Par avīzes, kurai izraudzījušies nosaukumu *Starpbrīdis* (pirms vairākiem gadiem arī tāds izdevums bijis vidusskolā), izskatu un noformējumu sprieduši vides dizaina pulciņā, ko **Adrians** apmeklē.

Pirmajā numurā bijis tests par skolu, krustvārdu mīkla un anekdotes, slēpņošanas konkurss, intervijas ar skolotājiem **Laimdotu Pelši** un **Mariku Zeidmani**, arī raksti par jaunumiem tehnoloģijās un modē. Un lai viss būtu, kā nākas, redaktors palūdzis latviešu valodas skolotāju **Ilonu Antonovu** pārlasīt manuskriptus – ja nu iesprukusi kāda kļūda. Jāteic, ka šis gājieni liekas īpaši simpātisks – dažkārt jauniešiem šķiet, ka paši visu jau prot un zina, nevienam padomu neprasa. Pirmo numuru kā dāvanu saņēma visas klases, tāpat pedagogi, kuri vēlējas. Drīz iznācis arī otrais numurs, un tad saprasts, ka varbūt jāveido savs skolēnu mācību uzņēmums, kura galvenais darbs būtu avīzes izdošana. Konsultējies ar ekonomikas skolotāju **Ingu Čekaļinu**, kura Salacgrīvas vidusskolā atbild par skolēnu mācību uzņēmumiem.

Salacgrīvas vidusskolas septītklasnieks **Adrians Ginters** skolas radiostudijā jūtas kā mājās

Tapis biznesa plāns un jaunā firma *Starpbrīdis* reģistrēta biznesa izglītības organizācijā *Junior Achievement Latvia*. Tomēr tagad **Adrians** atzīst, ka skolas avīzes izdošana tomēr nav gluži biznesa projekts un aplam ir domāt pa milzu izdevīgumu, peļņu. Tas vairāk ir brīvprātīgais darbs un aizrašanās. – *Vislielāko prieku man sagādā pats plānošanas un organizēšanas process, rakstīšana. Un ir tik patīkami pēc tam saņemt pozitīvas atsauksmes*, – atzina **Adrians**. Viņš gan piebilda, ka jāmāk uzklaušīt arī kritiku un mācīties no tās.

Šoruden septītklasnieks iesaistījās arī skolas radio darbā. Tajā kā dīdžejs darbojas deviņklasnieks **Arvīds Gertners**, ar padomu palīdz skolotāja **Dace Asne**, bet **Adriana** ziņā ir intervijas. Pirmajai sarunai viņš izraudzījās novadā ļoti pazīstamo kuivižnieku **Gintu Šimani** – pašu skolas absolventu, kurš pirms gadiem 30 arī darbojās vietējā radio. Interesanti, ka studija joprojām atrodas tajā pašā aizskatuves telpā, kur **Ginta** skolas gados. Jāpiebilst, ka radio skolā darbojies arī palieliem pārtraukumiem. Kad entuziasti, kuriem tas patīk, beidz 12. klasi, nereti viss apstājas, līdz izaug nākamā maiņa. Šobrīd gan arī **Adrianam** ar turpmākajām iecerēm par avīzi un radio rīta raidījumiem nākas iepauzēt. Sācies vīrusa izraisīts starpbrīdis, atliek tikai sagaidīt, kad tas beigsies.

Tāpat pašreiz noteiktie ierobežojumi ietekmējuši daudzu skolēnu, arī Salacgrīvas septītklasnieka ierastās nodarbes. Vairs nenotiek mēģinājumi vidusskolas deju kolektīvam *Vēverīši*, kurā dejo arī **Adrians**. Tomēr viņš ļoti cer, ka nākamvasar būs Latvijas Skolu jaunatnes Dziesmu un de-

ju svētki, kurus šogad nācās pārcelt. Pērn zēns bija iesaistīts apmeklēt jauniešu centrā *Bāka* improvizācijas teātra nodarbības, bet šoruden tās neatsākās. Tagad sācis mācīties Salacgrīvas mūzikas skolā, izvēlējies apgūt klarnetes spēli. Un vēl viens no **Adriana** vaļaspriekiem ir slēpņošana, kas ļoti motivē doties garās pastaigās un izbraukumos ar velosipēdu. – *Esmu gatavs no lauku mājām speciāli braukt astoņus kilometrus uz Kuivižiem, lai tikai atrastu vienu slēpni*, – viņš teic. Šoruden, kamēr vēl bija atļauti plašāki pasākumi, zēns paguva startēt 3. Nacionālo skaļās lasīšanas sacensību finālā. Tas notika Rīgā, Nacionālās bibliotēkas Ziedoņa zālē, kur tikās 30 reģionālās sacensību uzvarētāji. Jāpiebilst, ka pavisam šajās sacensībās Latvijā iesaistījās apmēram 11 000 bērnu un jauniešu. **Adrians** finālā bija izvēlējies amerikāņu rakstniece **Veronikas Rotas** grāmatu *Citādie*. Žūrija viņu uzteica gan par nopietno izvēli, gan labo priekšnesumu. Savas zināšanas zēns šoruden pārbaudīja arī LTV1 skolēnu erudīcijas spēlē *Gudrs, vēl gudrāks*. Lieiski cīnījās pusfinālā, tomēr līdz finālam viena kriptiņa pietrūka. **Adrians** atzīst, ka visas viņa nodarbes ļoti atbalsta arī vecāki. Tiesa, ir viens nosacījums – tās nedrīkst traucēt mācībām. Skola ir svarīgākais.

Klausoties par zēna daudzveidīgajām interesēm, pajautāju, varbūt jau skaidrs, kāda varētu būt nākamā profesija. Žurnālists? Uzņēmējs? Skolotājs? – *Es gribētu būt aktieris. Taču kas to vēl zina...* Atliek vēlēties, lai sapņi piepildās!

Lailas PAEGLES
teksts un foto

Avots: Auseklis

Datums: 09.12.2020

Tēlnieks un amatnieks strādā rokrokā

„Rezultāts, kādu iegūstam kopā ar amata meistaru, ir daudz labāks par to, kādu es sasniegtu viens pats,” atzīstas Latvijā pazīstamais tēlnieks Aigars Bikše. Pērn viņam laba sadarbība izveidojusies ar Kuldīgas tehnikuma kokapstrādes nodaļas skolotāju Jāni Feldbergu.

Lai taptu sešus metrus un augstākas skulptūras, nepietiek ar idejas lidojumu – jāatrod amata pratējs, kas izveido tēlnieka iecerēto apjomu. A.Bikše pieredzējis, ka visiem tas nav pa spēkam, bet J.Feldbergs šogad strādājis pie lielākas lāča skulptūras. „Kā māksliniekam darbojoties ar dažādiem materiāliem, man iznāk bieži satikties ar amatniekiem,” tā tēlnieks sacīja Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikuma pedagogu seminārā par kokapstrādi un radošajām industrijām.

INTERPRETĒ NO PIEREDZES

A.Bikše: „Man patīk, ja cilvēki manus darbus brīvi interpretē. Bieži ir tā, ka mīcu mālu, un kaut kas parādās. Radīšana notiek tīri intuitīvi. Dažkārt pats nezina, ko esmu izveidojis. Māksla ir lieliska ar to, ka ne vienmēr ir izskaidrojama un formulējama vārds, bet darbojas abstraktos tēlos. Citreiz iedomājos par tām būtnēm, kuras pēc daudziem tūkstošiem gadu no smiltīm izraks kādu manis radītu tēlu. Kā viņas skatīsies, ko domās? Skaidrs, ka tām būs sava informācija par to, kā mēs dzīvojam. Bet būs arī sava izpratne par mākslas darbu.

Tas pats notiek mūsdienās – mēs mākslas darbu uztveram no pieredzes, izpratnes par pasauli, izjūtām. Tad sastopamies ar mākslas darbu, un veidojas attiecības, mijiedarbība. Kādā brīdī arī mākslinieks kļūst par sava darba apskatītāju. Māksla runā dziļāk par to, ko izdomājam ar prātu. Tāpēc mēs ar to nodarbojamies. Citādi savas vīzijas varētu viens otram vienkārši izstāstīt. Tomēr ne – mēs radām mākslas darbus, kas ar mums runā abstraktās kategorijās.”

KOPĀ LABĀKS REZULTĀTS

A.Bikšes iecienītie materiāli ir bronza, akmens un koks: „Akadēmijas izglītības sistēmas uzstādījums ir tāds, ka tēlnieks domā par formu, par ideju. Mēģina arī izprast materiālu, bet pats nejutu, ka būtu bronza, akmens vai koka meistars. Mana interese vienmēr ir sadarbība ar labiem meistariem, kuri materiālu un instrumentu dabu pārzina labāk par mani.” Tēlnieks nekaunas atzīties, ka viņa skulptūras ir kopdarbs. To viņš seminārā pierādīja, rādot savus darbus un atklājot tapšanas knifinus.

KĀ MĀKSLAS DARBS TOP

A.Bikše skaidro: „Izveidoju modeli kaut kādā mērogā. Tam topot, izmantoju mākslinieka tiesības kaut ko mainīt, kādu detaļu neveidot. Koka skulptūrai apkārt tiek veidots mērījumu rāmis, lai meistars, veidojot formu, varētu saprast mērogu un katras detaļas vietu. Modeļi tie ir 5 cm, bet gatavā skulptūrā var būt arī 50 cm. Rūtojums ir gan uz modeļa, gan topošās skulptūras. Amatniekam galvā jābūt inženierim, lai saprastu, kā milzīgās detaļas pacelt, kustināt, apstrādāt. Mērījumiem jābūt ļoti precīziem. Kaut ko no neliela prototipa palielināt līdz milzu skulptūrai ir sarežģīti jebkuram. Jānis Feldbergs pašlaik skulptūru palielina kokā, visu laiku domājot līdzi, lai forma ir precīza. Kad skulptūra nonāk manā darbnīcā, piedzēnu detaļas.” Tēlnieks atzīst: „Esmu strādājis ar daudziem labiem amatniekiem no dažādām skolām. Bijusi tādi, kas, manas skulptūras palielinot, izstrādājuši diplomdarbu. Esmu ar viņiem sadarbojies arī pēc skolas beigšanas. Bet neviena skola neuzpumpēs supermenu. Cilvēkā pašā jābūt interesei, mīlestībai pret materiālu un patīkšanai strādāt. Tad arī nāk rezultāts.”

No mazāka uz lielo

Tehnikuma meistaram Jānim Feldbergam pirmais darbs kopā ar tēlnieku Aigaru Bikši bijusi surikāta figūra kompozīcijā ar ērgli.

Tēlnieks Aigars Bikše (no labās) rāda, cik liels būs lācis, ko pēc modeļa no koka veido Kuldīgas tehnikuma pasniedzējs Jānis Feldbergs.

„Surikāts bija jātais 1:1. Jānis brīnīšķīgi tika galā. Koku atvedu no muizas parka Jaunpilī. Ozolam nolūza milzīgs zars. Atvedu Jānim, bet viņš saka, ka tas neesot ozols. Tiešām tas izrādījās kaut kāds Vācemes ozols ar citādu struktūru. Īsts nav, bet zīles ir,” smejas tēlnieks un dod vārdu J.Feldbergam.

„Man sadarboties ar Aigaru ir liels gods. Viņš uzsver, ka pirmajam darbam jābūt mazākam. Tagad man uzticēta daudz lielāka forma – divarpus metru liels lācis. Kokam jānoņem liekā masa, ar rokas instrumentiem jāizveido struktūra. Īsts nav, bet zīles ir,” lāci taisu no divām daļām, lai darbu vieglāk transportēt.”

AIGARS BIKŠE

- Tēlnieks, Latvijas Mākslas akadēmijas vizuāli plastiskās mākslas nodaļas vadītājs, profesors.
- Mācījis Jūrmalas 1. vidusskolā, Rīgas lietišķās mākslas vidusskolā, Latvijas Mākslas akadēmijā.
- Izstādēs Latvijā un ārzemēs piedalās kopš 1990. gada.
- Viņa mākslas objekti atrodas LU botāniskajā dārzā, Bastejkalnā, Vecrīgā, pie Nacionālās bibliotēkas, Visturdārzā un citur. Viens no pēdējiem – Medikāli pasaulei – veltīts ārstiem, kuri cīnās pret Covid-19, un no jūnija līdz decembrim atradās pie Latvijas Nacionālā mākslas muzeja.

Divi Raiņi

„Rainis nav tikai Latvijai nozīmīgs literāts, domājams un politiskais darbinieks – viņš ir latviešu cilvēka vieduma un izgausmes simbols,” Aigars Bikše teicis par šo skulptūru.

„Idea par izgausmi zināšanās un iekšējā gudrībā ir iekodēta arī Nacionālās bibliotēkas apjomā: no apakšas uz augšu, no plašā uz koncentrēto. Vienlaikus paša Raiņa kā domātāja ideju dzīvotspēja nākamajās paaudzēs, manuprāt, ir atkarīga no brīvības telpas, caur kuru jaunie lasītāji sastapsies ar Raiņa darbiem. Skulptūra *Divi Raiņi* komunicē ar šo brīvību izvēlēties un mudinājumu citu atstātajos priekšstatos atrast savu Raiņi.” Seminārā tēlnieks atklāja dažas nianšes skulptūras novietošanā: „Raiņi ir no bronza, bet pie rokām ir ozolkoka klājums. Mūsu laika apstākļos apstāties uz koka ir daudz patīkamāk nekā uz metāla. It kā šķiet: „Kas tur ko neuztaisīt starp tēliem garu solu!” Taču panākt, lai ģeometrija būtu perfekta, bez formu traucējošiem elementiem, ir grūtāk nekā izveidot abstraktu formu, kurā vieglāk paslēpt kļūdiņu. Te no apakšas taisīti urbūmi, lai atslēgtu koka spriegumu masīvajās daļās. Atkal ļoti nozīmīgi bija tas, lai amatnieks pārzina koka dabu. Šobrīd viss darbojas – cilvēki apstājas, un nekas nesalūst.”

Meitene ar kurpi

6.2 m augstā skulptūra veidota no alumīnija un koka un atrodas Rīgas botāniskajā dārzā.

Tas ir iespaidīgs stāsts par meiteni, kura pazaudējusi kurpi, tādēļ mājīnai nocēlusī juntu, lai to sameklētu. Figūra ir augstāka par māju, tā simbolizējoši sievišķā sākuma pārākumu mājūtībā. Autors reiz sacījis: „Meitene meklē kurpi, bet tev liekas, ka viņa meklē tevi.” Tāpat viņš uzsver sievietes, īpaši mātes un sievas, spēku. Seminārā A.Bikše skaidroja, ka meitenes figūra atlieta alumīnijā un krāsota, bet ar ozolu apšūto mājūnu iekšā tur metāla konstrukcija. „Tas bija milzīgi sarežģīts uzdevums. Koks ir dzīvs materiāls. Jābūt istam amatniekam, lai atrastu īsto dēlīšu piestiprināšanas metodi, saprastu, kā panākt, lai labāk notiek ūdens. Jāņem vērā vēju uzvedība, lai materiāla spriegums ilgtermiņā nemainītu skulptūras ieceri. Amatniekiem bija uzdevums ārkārtīgi precīzi strādāt ar salaiduma vietām, lai mājas forma būtu bez liekiem mezgliem un detaļām – atturīga un vienota. Redzams, ka meistari ar uzdevumu labi tikuši galā. Nopietns inženiertehniskais risinājums meklēts, lai mājas jumts turētos pats no sevis. Skulptūra ir piekļāvīga izmēra un atrodas publiskā vietā, tādēļ arī drošībai jābūt visaugstākā līmenī. Saskaņojumi šādam objektam ir tikpat nopietni, cik būvējot māju. Iesaistīto personu loks, ar kuriem māksliniekam jāstrādā, ir liels. Katram jāsaprot sava atbildība, un jāspēj vienoties par kopīgiem risinājumiem. Amatnieks nedrīkst viens pats pieņemt lēmumu. Man nākas turēt savu interesi par formu, bet jāreķinās ar aspektiem, kas ir citu cilvēku kompetencē.”

Avots: Kurzemnieks. Pielikums Radošā Kuldīga

Datums: 11.12.2020

Likvidēs Rāvas bibliotēku un sporta struktūrvienību

● LIENE ANDERSONE

Līdz gada beigām Durbes novadā reorganizēs divas pašvaldības iestādes. 30. decembris būs pēdējā darba diena Durbes novada Dunalkas bibliotēkas struktūrvienībai Rāvā un iestādes "Durbes novada sports" struktūrvienībai "Vecpils sports" un sporta dzīves koordinatoram Agnim Gaulim, kurš uzrakstījis atlūgumu.

Konstatē nepilnības

Jūlijā notikušajā bibliotēku akreditācijā dokumenti iesniegti arī par Rāvas bibliotēku, kas darbojas kā Dunalkas bibliotēkas filiāle. Durbes novada domes sēdes lēmuma aprakstā daļā teikts, ka Rāvas bibliotēkas atzinumā norādītas vairākas neatbilstības – nav rekatalogizēts krājums, novecojusi datortehnika, par vairāk nekā 40 pro-

centiem samazinājies lietotāju, par 37 procentiem – izsniegto grāmatu, bet par 45 procentiem apmeklējumu skaits. Bibliotēka minimāli darbojas novadpētniecības jomā, nestrādā ar bibliotēku informācijas sistēmu "Alise", grāmatu izsniegšana un saņemšana notiek manuāli. Nenotiek darbs ar tiešsaistes pakalpojumu sniegšanu lietotājiem. Durbes novada domes Kultūras un izglītības komitejas vadītājs Jānis Ruško "Kurzemes Vārdam" atzina, ka jautājums par Rāvas bibliotēkas likvidēšanu bija briedis jau sen.

"Rāvas bibliotēka kā tāda nav pastāvīga bibliotēka. Tāpat tai nav nekāds liels apmeklējums, apkārtnē tikai dažas mājas, un Dunalka ir netālu. Bibliotēkas darbībai tika sekots līdzī, veikti uzlabojumi, lai tā varētu darboties, piemēram, ievilkta apkure," teic pašvaldības pārstāvis. "Visās citās bibliotēkās

prasīto var izdarīt," lestarpina J. Ruško.

Pašvaldība savā lēmumā balstās uz iestāžu darbības un finansējuma izlietošanas lietderīguma un efektivitātes principu. Dome Bibliotēku padomei nosūtījusi vēstuli ar lūgumu sniegt atzinumu Rāvas bibliotēkas likvidēšanai. Pēc bibliotēkas likvidēšanas pakalpojumus Rāvas lasītājiem sniegs Dunalkas bibliotēka.

Vairākas uzskaitītās nepilnības pēc akreditācijas tikušas novērstas, noskaidroja "Kurzemes Vārds". Latvijas Bibliotēku padomes akreditācijas komisijas sekretāre Vanda Bērziņa uzsvēra: "Negribam apgalvot, ka Rāvas bibliotēka nebūtu akreditējama – tā tika akreditēta. Jā, tai bija nepilnības, ir daudz bibliotēku, kurās ir dažādi trūkumi, akreditācijas komisija dod ieteikumus darba uzlabošanai. Salīdzinot šī bija bālāka.

Pašvaldības plāni par iestādes reorganizāciju sakrīta ar akreditācijā konstatētajām nepilnībām. Lai veiktu reorganizāciju, ir jābūt atzinumam," skaidro V. Bērziņa. "Protams, ir jāņem vērā, vai bibliotēka nav pagastā, novadā vienīgā bibliotēka." Tapis arī zināms, ka apmēram puse no nedaudzajiem lasītājiem – šī gada sākumā bija reģistrēti 41 lasītājs – ir arī citu pašvaldības bibliotēku lasītāji. Akreditācijas komisija ieteikusi pēc likvidācijas stiprināt Dunalkas bibliotēkas kapacitāti. Ar Rāvas bibliotēkari Ilzi Feldmani "Kurzemes Vārdam" sazināties neizdevās.

Nav, kas sporto

Savukārt par Durbes novada pašvaldības iestādes "Durbes novada sports" Vecpils pagasta struktūrvienības likvidāciju lemts, jo minētā pagasta sporta koordinators un organizators

A. Gaulis uzrakstījis atlūgumu. "Viņš atnāca uz domi un atzina faktus ar reāliem skaitļiem – nav, kas pagastā nāktu un sportotu. Viņš teica – kam man nākt un sēdēt tās stundas, ja nav cilvēku?" stāsta J. Ruško. Vecpilī ar sporta aktivitāšu apmeklējumu ik gadu bijis vērojams interesentu kritums.

"Agnis Gaulis bez sporta koordinēšanas ir amatnieks, tā vietā, lai vienkārši sēdētu uz vietas bezdarbībā, viņš var tikmēr citu ko darīt," saka domes deputāts. "Trenažieri no zāles tiks pārvietoti uz pieejamāku telpu, lai cilvēki, kuri tomēr vēlas tos izmantot, var atnākt tāpat." Jauns par sportu atbildīgais speciālists netiks piesaistīts, štata vieta un "Vecpils sporta" struktūrvienību likvidēs. Ja tomēr Vecpilī būs nepieciešamība pēc sporta aktivitātēm, piesaistīs Dunalkas un Durbes speciālistus. ■

Avots: Kurzemes Vārds

Datums: 09.12.2020